

Ба 234974

Лёсік Я. ✓

Аўтаномія
Беларусі.

Мінск, 1917.

ДОКУСФЕРА

Ба 234 944

ДОКУСФЕРА

Ба 234974

0051

ВЫДАНЬНЕ «ВОЛЬНАЕ БЕЛАРУСІ».

Я. Яёсік.

АУТАНОМІЯ БЕЛАРУСІ.

Цана 20 кал.

МІНСК.
Друкарня Н. М. Нахумова
1917.

ПРАДЖОВА ДА 2-ГА ВІДАНЬНІ

Гэтую кніжачку вы ня знойдзеце ні у воднай бібліятэцы на Беларусі, нават у "спеіхранах" "Ленінкі" і "Акадэмі". Тыраж зьнішчаны яшчэ у 1922 годзе. "Кніга Лёсіка "Аўтаномія Беларусі" была зашрэсена к распастраненію как "шовіністычэскага характэра" 26/XII-22г." - паведамляу чэкіст Апанскі сакратару ЦК КПБ/б/ Крыніцкаму.

Артыкул "Аўтаномія Беларусі" быу н лісаны Язэпам Лёсікам у верасьні 1917 г. і выйшау асобнай брашурай праз месяц, у кастрычніку... Думаю, што гэтая праца аднаго з буйнейшых дзеячоу нашага Адраджэньня будзе гучаць даволі актуальна зараз, калі праблемы незалежнасьці, суверэнітэту Беларусі хвалюць усё нашае грамадзтва. Трэба толькі памятаць, што артыкул пісаўся тады, калі у беларускіх нацыянальных колах пераважала ідэя аўтаноміі, а не поўнай незалежнасьці. Яшчэ не адбылася Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя і разгон Усебеларускага Кангрэсу у сьнежні 17-га, яшчэ ня было Берасьцейскага мірнага дагавору, дзе улічваліся лютыя інтарэсы, апроч беларускіх...

І яшчэ адна каштоўнасьць кнігі. У 17-м годзе яшчэ не існавала агульнапрынятага беларускага правапісу. Гэты варыянт быу створаны самім Я. Лёсікам і ім выдавалася газэта "Вольная Беларусь".

З-за кенскага захаваньня арыгіналу немагчыма было факсімільнае ўзнаўленьне зьданыя. Падобнаства захоўвае толькі вокладка. Тэкст жа перабраны на машыніч з супатзеньнем старонак, радкоу, пераносу і правапісу. Толькі грубыя наборыя памыкі былі выправлены пры апрацоўцы.

Алесь Шыкін

1990 г.

Магутным рухам народаў Расіі зруйнованы мury маскоўскага царызму. Апалі кайданы пякельнай пакуты, паламаны ёрма няволі й нядолі і усе народы Расіі вышлі на вольны шлях жыцця. Празваніў звон волі і устае з руін заняпаду наша айчына, наша бацькаўшчына Беларусь. Заруніцца яна жытам-пшаніцаў і завітнея цветам-калінаў!

Але ні усе яшчэ разумеюць у нас, на што здаліся нам новыя парадкі. Ні кожнаму зразумелы інтарэсы народа. Ні усім відна выгода ад самабытнасці і аўтаноміі. Шмат ёсць і да гэтага часу прыхільнікаў адсталасці і русіфікацыі Беларусі. Шмат каму ні пад густ наша адраджэнне, і часта можна чуць, як верадуюць ворагі нашы і крычаць хвальшывыя заступнікі долі народнай, пратэстуючы проці нацыянальнай нізалежнасці нашай і асветы народа у яго ролнай, спрадвечнай мові. Але гісторыя сведчыць, што ня было тае справы, ня было такой ідэі, якая-б не нажыла сабе ворагаў. Гэта яны, гасіцелі прауды, распіналі Хрыста, палілі Гуса і білі прарокаў...

Заўважышы гэта, мы павінны памятаць і заўсёды трымаць на увазі, што беларусы — народ асобны і ніпадобны ні да расійцаў, ні да палякоў, а, значыцца, і патрэбы мы маем асобныя, свае беларускія, адметныя і нават нізгодныя з патрэбамі расійцаў, палякоў ці якога іншага народу. Кожны разважае свае справы па-своему, на карысць свайго уласнага жыцця, дзеля гэтага і мы павінны мяркавацца з тым, што вымагаецца ўварункамі

нашага жыцця, што карысна нам і што спрыяе нашаму нацыянальнаму, культурнаму і гаспадарскаму дабрабунту.

ДОКУСФЕРА

Але што ж будзе, калі мы забудземся аб сваіх беларускіх патрэбах і сапраўды згодзімся з тымі, каторыя кажуць, што у дзяржаві Расійскай трэба зрабіць адзін парадак, аднакі для усіх народаў Расіі? А будзе тое, што маскоўцы пабудуюць гэты парадак на свой густ, дапасуюць яго да патрэб свайго жыцця і зямлю, напрыклад, падзеліць так, як яны звычайкі карыстацца ёй спакоі веку. Усё гэта трапіцца з намі, калі мы станем слухаць тых "дабрадзею", што ня прызнаюць нас за асобны народ, ня лічаць нас за беларусаў, каторыя кажуць, што у нас свае мовы німа і нам ніпатрэбна яна, што мы павінны парабіцца расійцамі або палякамі, дзеля чаго, моу, будуйце у сябе школы расійскія ці польскія, а ні свае, беларускія. Іншыя кажуць гэта наўмысьля, а другія, проста, па нідавумству і глупству. А то бывае і так, што чалавек, як расійскі сацыяліст, напрыклад ня ведае ні нас, ні жыцця нашага. Ён нават і шчыра хацеў-бы зрабіць нам дабро, дык ня можа і сваёю фатыгай толькі псуе нам і нарабляе шкоды, бо, ня ведаючы ні нас, ні жыцця нашага, шчыра абутак для нас на свой уласны, маскоўскі капыл. Разуменяцца, такі абутак будзе заўсёды муляць нам і дапокаць пры ужыванні.

Ніхто лепш ня ведае нашых патрэб як мы самі: ніхто ні завядзе лепшага парадку у гаспа-

дарцы, як сам гаспадар. Калі мы папусьцімся і алдамо развагу сваіх патрэб у рукі чужынцаў, або сваіх вырадкаў, што адракліся і нас і мовы нашай, дык яны усё зробіць так, як гэта добра для жыцця на Маскоўшчыні, або дзе небудзь у Польшчы. Канец канцом мы сыямі і схамяномся па часі, што шарабілі сабе бяды, але будзе позна. Нас заўсёды запяняць і ськажуць: "Ня вяртадай, васпан, - скачы, уража, як пан кажэ!.."

Вось дзеля таго, каб ухіліцца ад усіх гэтых прыкрых зьявішч, каб ня папасьціся пад загад і кіравніцтва чужынцаў, каб потым ні скардзіцца, ні вяралаваць, праклінаючы жыццё сваё па часі, каб ні клялі нас дзеткі нашы, апыніўшыся праз нас, праз нідавумства і нідбаласць нашу, у нацыянальным палоні у чужынцаў - маскоўцаў або палякоў, - дзеля ўсяго гэтага мы і павінны дамагацца аўтаноміі для свайго краю, аўтаноміі Беларусі. У вольнай дзяржаві ніхто ні мае права забараняць жыць так, як народ сам таго хоча, аён ня перашкаджала гэта вольнаму жыццю другога народу, бо кажуць, што кожны народ мае права на самаадзначэньне, т.-э. мець свае парадкі, вучыцца і гаварыць сваёю моваю, словам, жыць уласным жыццём, развіваючы сваю культуру і свой гаспадарскі лабрайт. І калі народ у дзяржаві жыве сваім уласным жыццём, калі ён мае свае парадкі, свае законы і установы у сваім родным краі і ніхто яму ні перашкаджае, дык і кажуць, што гэты народ жыве аўтаномія. Аўтаномія жыве Ір-

ландзія, Трансваль/буры/ у Англіі, на грунці **ЭДОКУСФЕРА** номіі пабудавана жыццё усіх краёў у Амэрыцы. Усе культурныя, асьвечныя людзі дамагаюцца аўтаноміі, а гэта знача, што і мы, беларусы, ні павінны прыставаць ад іх, каб ня заблудзіць, ды ня згінуць у цемры. Хто хоча сабе добра, той ня скажа, што яму ні патрэбна аўтаномія. Толькі цёмны, забыты народ можа гэта сказаць...

Нашы селяне на зьездах выслаўляліся у тым сэнсі, што ім ні патрэбна аўтаномія, але-ж рабілі яны гэта па нідаўмству і цямнае сваёй, а най-больш па падашуканству, бо разам з гэтым яны казалі, што і мора іх ім ні патрэбна. Ніхто на сьвеці ні адрэкаеша ад свае мовы, - і немцы, і французы, і палякі, і расійцы, чэхі і баўгары шануюць і любяць сваю мову, а нашы селяне - адрэкаюцца. Значыць, - робяць яны гэта па нідаўмству і цямнае. Ведаючы, што наша селянства забыта і цёмна, ворагі Беларусі карыстаюць з гэтага і кажуць: "запытайце у народу". А хіба, спытаем мы іх, рэвалюцыянэры пыталіся у "народу, як ушчыналі рэвалюцыю? Хіба яны ні ведалі, што народ, па цёмнае сваёй мог спалохацца, ды выславіцца за тое, каб цара ні чапалі? Яны гэта ведалі і рабілі так, як яно па разумнаму дасьледу выходзе лепэй і карысней.

Яшчэ ворагі беларушчыны кажуць, жа што будаваць беларускія школы, калі народ іх ні хоча? Народ... Як жа народ запатрэбуе сваіх беларускіх школаў, калі ён іх ніколі ні бачыў і нічагутка у

гэтай справі ні цяміць? Дзіўная гэта звычка у людзей пасылацца на народ там, дзе яно саусім ні да рэчы. У ваусіх іншых пытаннях мы зьвяртаемся да знаўцаў і спецыялістаў, а вот пры дзяржаўным адбудаванні здавальняемся думкамі такіх майстраў, як цёмны, нікультурны народ, каторы у халеры год забіваў дактароў, а у час рэакцыі лавіў ды выдаваў царскай паліцыі рэвалюцыянераў, паламаўшы ім рэбры... Народ добрая рэч, але яму трэба расказаць, растлумачыць, яго трэба спачатку асьвяціць, навучыць, а ўжо потым клікаць да сябе на параду...

II.

Да гэтага часу Расія была і покі што застаецца дзяржаваю ні хаўруснаю, або, як кажуць, ні фэдэратыўнаю. Ні воццін народ у Расіі ня мае аўтаноміі, а жыве так, як загадвалі яму с Петраграду цар і яго служкі. Манархічная Расія уяўляла с сябе вялізарную казарму, дзе павінны былі жыць адным парадкам, слухаць аднае каманды. Усе народы і краі Расіі былі цесна зьвязаны паміж сабою, але ні добрахотным прэвяслам братэрскага пачуцьця, а прымусам і прынукаю, ланцугамі царскага самадзяржавія, на кшталт таго, як зьвязывалі колісь катаржнікаў, заганяючы іх у Сібір.

Німа чаго казаць, што такое супольнае жыцьцё народаў ні мае жаднай вартасці, і пры першаў прыгодзі рвецца, як гнілыя нітка. Толькі добрахотная, палюбоўная супольнасьць моцна зьвяз-

вае людзей і стварае грунтоўную і магутную дзяржаву. Гэта мы бачым на прыкладзі Англіі, Амэрыканскіх Злучаных Штатаў і самой Германіі, с каторай мы цяпер ваюем. У гэтых дзяржавах ні толькі кожны асобны народ, але і кожная асобная па жыцьцёваму укладу частка дзяржавы мае свае парадкі, свае законы і установы. Раней за усіх зразумела патрэбу і ніухільнасьць аўтаноміі Англіі. Праўда, дорага гэта ёй каштавала, — за сваю навуку яна запліццiла стратаю багатае калёнiі — Паўночн. Амэрык. Злучаных Штатаў, але раз дасьведчыўшыся, што сіламоц нікога утрымаць нельга, яна павярнула на іншую дарогу і цяпер сама спрыяе і дапамагае завядзэнню аўтаномнага ладу. Сваёю разумнаю палітыкай яна утрымала за сабой Канаду, частка якой хацела прылучыцца да суседніх Злучаных Амэр. Штатаў і умапавала прыхільнасьць прылучаных да сябе вайноў бураў у Афрыцы. За цяперашнюю вайну гэтыя калёнiі многа дапамагалі Англіі грашмі, людзьмі і ваеннымі прыладамі, хоць маглі і ня рабіць гэтага.

Усе гэтыя прыклады сьведчуць пра тое, што аўтаномны лад дзяржавы ня аслабляе і ня разлучае дзяржаву, а, наадварот, спрыяе таму, каб яна ўзмацнялася дн зноў злучалася нават тагды, калі распад ужо пачаўся. Значэ, тыя людзі, што палюхаюць распадам дзяржавы пры завядзэнні аўтаномнага ладу, ня маюць над сабою жалнага грунту. Ённ або кепска дасьведчанн у гэтым пытанні, або наўмісьля, маючы на увазі уласную карысьць і

раxуючы выкарыстаць чужую нідасьведчанасьць, пускаяць байкі пра шкодлівы уплыв аўтаномнага ладу. Гэта трэба запамятаць і, адхіліўшы усялякія нагаворы, як мага дамагацца аўтаномнага ладу для свайго роднага краю. Мы павінны мець свой беларускі парламент, сваю Беларускаю Краёвую Раду, цалкам нізалежную у межах свайго краёвага законодаўства ад цэнтральнага, агульнадзяржаўнага ўраду. Толькі такія справы, як зносіны з загранічнымі дзяржавамі, мытна, грамавая сыстэма, вярхоўнае кіраваньства ваеннымі сіламі, важнейшыя залезныя дарогі, - павінны знаходзіцца пад загадам агульнадзяржаўнай уласці, каторая, гэтак сама, павінна складацца с прадстаўнікаў усіх нашых і краёў. Агульнадзяржаўная уласць павінна быць прадстаўнічай усіх людзей, усіх народаў і краёў і іх аб'яднаць.

Мала дабіцца рэспублікі, трэба дамагацца яшчэ і таго, каб рэспубліка была і фэдэратыўнай, або хаўруснай па латыні, кожны край, кожны асобны народ каб меў сваю аўтаномію. У Францыі рэспубліка існуе ўжо больш соткі год, але яна цэнтралістычна. Там, як і у нас цяпер і як было гэта пры царызму, усім загадваюць міністры с Парыжу, а міністраў вызначае агульна-дзяржаўны парламент. Пры кожнай перамені большасці у парламенці, зьмяняюцца і міністры. Жыцьцё валтузіцца кожны раз пры зьмені загадчыкаў-міністраў. У самых дробных месцовых справах трэба чакаць дазволу і ласкі цэнтральнага правіцельства.

Такая рэспубліка нас ня здавольняе. Мы усе па-
тамліліся страшным і прыкрым пэнтралізмам ста-
рога, скінутага рэжыму і ня хочам, каб ён жыў
даляй, хоць бы і пад рэспубліканскім чырвоным
сцягам. Мы хочам, каб у нашым краі будавалі
сваё жыццё нашы людзі і каб у нашы беларус-
кія справы не мешалася пэнтральная уласць з
Масквы ці с Петраграду. Мы хочам, каб знікла
нарэсці тая абрыдлая, да смерці шкадлівая, розь-
ніца паміж дзяржаўнаю і нідзяржаўнаю нацыяй,
какая высмоктвала з нас усе нашы сілы. Мы
хочам, каб усе народы былі дзяржаўнымі на сваёй
зямлі.

Усе у адзін голас кажуць, што Беларусь са-
мы бедны край, а народ наш самы цёмны пасярод
народаў Расіі, але ніхто даладне ня раскажаў, ча-
му гэта так, чаму Беларусь, колісь складалаўшая
магутнае Літоўска-Рускае гасударства, ня ведаўшая
татаршчыны, дыктаваўшая сваю волю Маскве, пры-
лучыўшая да сябе усю багатую Украіну, - чаму ця-
пер дайшла да такога занёпаду? Беларусь наша
бедна, а народ наш цёмны ні за тым, што ён
горшы за другіх, або ня мае здатнасці да навукі
і прасьветы. Нядоля наша у тым, што мы, стра-
ціўшы сваю нізалежнасць, па цяжкім умовам гі-
сторыі, ня здолелі адстаяць сваю нацыянальную
самабытнасць і сталі паласам для суселзну, спа-
жытковаю ніваю для чужынаў. Нын высмоктвалі
з нас апошнія сокі, адбіралі у нас нашых лепшых
людзей /Міцковіч, Касышоўка, Даставускі/ і зру-

навалі краіну нашу да сучаснага становішча. Але гэта мінулася, ні дарма настала свабода. Мы павінны дабіцца сабе аўтаноміі і стварыць у сябе свае уласныя беларускія парадкі і закныць сваім уласным беларускім жыццём. Годзі быць пакаю для чужыпаў, годзі карміць чужыпаў сабе на згубу і пастаянную пакуту. Аўтаномія для нас — пытанне жыцця і сьмерці. Калі мы любім свой край, калі жадаем сабе лепшае долі, калі абрыдзела нам парабэцтва, калі мы ня страцілі да шчэнтку свайго нацыянальнага гонару і ня рашыліся чалавечыяй вартасці, — дык мы павінны стаць на уласныя ногі. Мы павінны дамагацца самакіравання, бо цэнтралізм маскоўскі і уплыў польскі заёсьць нас дазвання. Цэлыя соткі год нас апалічвалі, больш ста год нас амаскалівалі, але ні паліянізм, ні русіфізм ня крануся народу нашага ані звання. Народ у істоці сваёй застаўся ніпарушаным. У гэтым наша сіла, наша збавенне і залог сьветлай будучыні.

III

Утварыўшы аўтаномны лад на Беларусі, мы станем поўнамоцнымі гаспадарамі на сваёй зямлі і адтрымаем поўную магчымасць павернуць усе скарбы нашага краю на карысьць свайго народу, на сваё нацыянальнае патрэбы, дзеля разьвіцця культуры і гаспадарскага дабрабыту. Тагды беларускія прапоўныя масы, каторыя на працягу цэлых вякоў абдзіраліся і выкарыстоўваліся дзеля росту і панавання багатых станаў, чужых ім як па нацна-

нальнасьці, так і па культуры, — і дзеля развіцця гэтай чужой культуры, — дастануць змогу выйсьці на вольны шлях эканамічнага і культурнага развіцця і збавіцца ад свайго занепаду матэрыяльнымі і духоўнымі скарбамі свае зямлі. Тагды можна будзе ужыць усіх багатых заходаў дзеля развіцця усёй поунаты беларускага культурнага і палітычнага жыцця, далучыўшы да гэтага шырокія народныя масы, увесь працоўны народ, коштам каторага да гэтага часу вырасталі толькі чужакультурныя станы і іх эканамічныя і палітычныя уплывы.

З эканамічнага боку вельмі важна, каб дастаткі Беларускае зямлі і людская сіла нашага краю ня марываліся дарэмна ды ня перацягваліся наумсьля на чужы бок рознымі штучнымі і прыватнымі эканамічнымі рахункамі з вялікаю шкодаю для краю і дарэмнаю стратаю для усяго нашага народу, а каб ужываліся мудра, маючы на увазі інтарэсы свайго краю і дабрабыт свайго народу. Беларусь уяўляе с сябе асобную краіну, с сваім уласным выразным тварам і жыццёвым укладам. Яна, як трэба, абдарована, уселякімі: прыроднымі умовамі для эканамічнага развіцця і поступу. Яна мае свае рэчкі, горы, радзючы грунт, многа лугоў для гадоўлі гавядзі, вялікія запасы лесу, а — перш за усё і важней за усё — народ працавіты, старанны, крэпкі, здольны і цямушчы, што пры самых цяжкіх умовах свае гістарычнае долі здолаў паставіць сваё земляробства вышэй за ўсіх у Расіі. Ня глядзючы на свой помчаны грунт, зямля наша ро-

дзіць добра і, дзякуючы разумнай прапавітасці народу нашага, Беларусь ня бачыла павальнай галадоўлі, - гісторыя ня ведае такога здарэння, каб дзяржаўная казна прыходзіла да нас на дапамогу сваімі коштамі, як гэта рабілася на Маскоўшчыні і па іншых кутках Расіі. Зямля там бадай што і лепшая, ураджайнейшая за нашу, але народ маскоўскі/вялікарусы/ да таго нікультурны, нідбалы і ніумель, што галадаў амаль ня кожнае пакаленне. Пры самых цяжкіх варунках беларус ні траціў да тэнтнасці і быў гаспадаром свайго становішча. Адным словам, - Беларусь мае усё патрэбнае, каб зрабіцца краем цвітучым і багатым, а ні такім занепалым і занедбаным, якім стаўся ён пад загадам маскоўскай дзяржаўнасці. І мы усё грамадзяне зямлі беларускай павінны далажыць усіх сіл, каб скінуць с сябе апякунства чужынцаў і збавіць край наш ад кіраўніцтва маскоўцаў. Гэта мы павінны зрабіць, бо грубое, нікультурнае ўладарства Масквы зьнішчыць край наш да шчэнту і прывядзе яго да загібелі, як яно вынішчыло і загубіло дзяржаву Расійскую. Нам трэба дабіцца, каб кіраўніцтва эканамічнымі і грамадзянскімі справамі належыла да самага краю, да яго аўтаномнага краёвага Саюму. Тагды Краёвая Рада, кіруючыся інтарэсамі і добрабытам свайго народу, ні дазволіць, каб цэнтральны ўрад рознымі тарыфнымі штукэмі і митнаю палітыкай калечыў разьвіццё нашае прамысловасці і гандлю; тагды краёвы ўрад ні папусьціць, каб нашу эканамічную энэргію і сыровы прадукт пера-

цягвалі штучна да розных поза-краёвых фабрычна-прамысловых раёнаў; тагды ня будзе таго, каб цэлы край, заселены народамі сьветлай і **ДОКУСФЕРА** кай гісторыяй, пазбаўлены бы вышэйшых навучных інстытуцый і праз соткі год ня мог вярнуць таго, што у яго адабралі гвалтоўна /Віленскі ўніверсітэт/. Дзеля усяго гэтага нам патрэбна аўтаномія. Нам патрэбна аўтаномія, каб запэўніць беларускаму хлебавару як найбольшы прыбытак, а беларускаму пралетарыю - як найвышэйшы заробтак, каб даць сваім людзям работу дома, на месцы, на грунці ўласнай беларускай прамысловасьці і каб нашы людзі ня вандравалі, шукаючы заробкаў, у сьвет на чужыну, дзе і сам работнік і яго любячая сіла прападалі для нашага краю. І мала таго, што наш работнік, трапіўшы у чужы край, пераймаецца чужыншчынаю і наўвекі гінуе для роднага краю, але, а парт таго, вярнуўшыся да дому, ён нарабляе шмат шкоды, пашыраючы дэнацыяналізатарскую заразу.

С погляду на культурнае становішча нашага краю становішча ясна, што толькі пры аўтаномным ладу і пачне расьці і квітнець культура, навука, літаратура і умеласьць здольнага і багата абдараванага нашага народу. Толькі пад загадам аўтаномнага ладу народ наш, с прышчэпу да агульнадзяржаўнага будаўніцтва, вырасьце у магутную асобную расьліну - заўвае сабе пачэснае месца у сьвеце, стаўшы пачэсна з народамі Эўропы. Узгадаваўшы культуру багатую, моцную і арыгінальную, разгар-

нушы усю сваю вялікую здольнасць, народ наш стане цэнтрам у сваім краі і сваёй літаратурай, навучаю і мастацтвам звяжа шчыраю любоўю усю народнасці Беларусі, каторыя, у сваю чаргу, аддадуць усю свае сілы і розум на карысць супольнай айчыны, на дабро і шчыру роднага краі. Усё гэта так важнае, проста і ясна, што сапраўды, трэба улажыць усю сваю душу, аддаць усю свае сілы, каб утварыць сьветлую будучыню сваёй бацькаўшчыні, здабышы шырокую нацыянальна-тэрытарыяльную аўтаномію для Беларусі. "Падумаіце," - піша праф. Гушэўскі, - "якая гэта будзе эканомія часу і энэргіі, колькі адпадзе дарэмных турботаў... Адпадзе уся барацьба за нацыянальнае права, якая пастаянна валтузіла і затрымлівала эканамічны і палітычны поступ... Ня трэ' будзе пакладаць свае здольнасці і энэргіі на заходы каля палагоджэння сваіх нацыянальных і краёвых спраў у агульнадзяржаўным парлямэнці, ні патрэбны будуць хітрыя партыйныя камбінацыі, каб правесці сваю справу, ня трэ' будзе "абрабляць" расійскае лібэральнае грамадзянства і іншыя расійскія партыі, каб прыхіліць іх да сваіх нацыянальных і краёвых патрэб. Даволі гэтага! Даволі мы мелі гэтага пры змарлым рэжымі і добра ведаем, як прыемна ставіцца да расійскага грамадзянства! Ніхай яно жыве, здарова, як само хоча, а нам трэба свае справы разважаць у сябе дома, у сваім краёвым соймі і толькі тое нівялічкае, што датычыцца усяе дзяржавы, мы разважым супольна на агульным

предстаўніцтві Расійскай федэратыўнай рэспублікі!"

Але ня досыць адтрымаць аўтаномію хоць-бы і самую поуную. Трэба яшчэ падаць аб тым, **ДОКУМЕНТА** сама дзяржава, у склад каторай Беларусь мае увайсці, была пабудавана на цвёрдым федэрацыйным грунце, каб гэта была дзяржава дэмакратычная і федэратыўная. Чаму-ж гэта важна і дзеля чаго гэта трэба?

"Рэч простая," - піша вышэй памянаны проф. Грушаўскі у сваёй брашуры "Якой мы хочам аўтаноміі і федэрацыі", - "калі мець нават шырокую палітычную аўтаномію свае нацыянальнае тэрыторыі, але калі дзяржава, с каторай яна будзе злучана, застанеша дзяржавай цэнтралізаванай, дык хоць-бы аўтаномія была забяспечана на моцы канстытуцыйнай хартыі, - тым часам становішча яе ня будзе паўнае і адносіны яе да дзяржавы ня будуць добрыя." Наша старая гэтманская Украіна, - чытаем мы далей, - мела шырокую аўтаномію, была праўдзівай дзяржавай, а як звязалася с цэнтралістчнай Маскоўскай дзяржавай, дык яе аўтаномія стала на дрыгвяную плошчу. Да таго часу тая аўтаномія трывала, покі маскоўскі урад /Петраі/ ня пачуў сябе дужым ды ні наважнуса зламаць свой "трактат з Багданам Хмельніцкім". І зламаў." Гэтак сама было і з Беларусью. На моцы Люблінскай уніі /1569 г./ яна злучылася с Польшчай у адну Рэспубліку /дзяржаву/ як роўная з роўнай і вольная з вольнай, а тым часам стрэў яе аднакі лёс з гістарычнай поляй Украіны. Тое самае мы бачым і

на прыкладзі Фінляндыі. Яна мела сваю канстытуцыю, пекі расійскі урад яе ня скасаваў. Нават Катарына II, прылучаючы прымусам Беларусь та Маскоўшчыны, дакладравала захавашь яе вольнасці і права павэдуг старых звычайу і прывілеяу "на вечныя часы", але усім нам ведама, колькі трывалі гэтыя "вечныя времена". Скончылася тым, што паступовая русіфікацыя Беларусі, аб якой Катарына II пісала графу Разумоускаму, была укветчана страшэнным у сьвеці гвалтоўствам, - забаронау ужывашь беларускую мову.

На момы гэтага гістарычнага і палітычнага дасьледу, мы павінны дамагацца, каб усе часткі Расійскай Рэспублікі былі ні толькі аўтаномнымі правінцыямі, а і дзяржавамі, злучанымі паміж сабою фэдэрацыйным /хаўрусным/ дэравяслам на грунці агульнага інтарэсу, супольнае патрабы і узаемнай дапамогі. Толькі такі станавішча Беларусі будзе забязпечана і адносіны яе да Расійскай Рэспублікі будуць шчырыя і пэўныя, калі гэта станеца, або калі справы аўтаномнага жыцьця злучашь усе народы Расіі у адзін вольны дзяржаўны хаўрус - фэдэрацыю. А гэта будзе, бо яно вымагаецца і жыцьцём і гістарычным поступам народаў Эўропы. Так, гэта будзе, бо павінна быць, калі хоча таго жыцьцё, калі у гэтым прагрэс і культура усяго чалавештва.

Ба 234974

Дукава

Бел. 200

ДОКУСФЕРА

0000004027153

2